

مدیریت ورزشی - پاییز ۱۳۹۹
دوره ۱۲، شماره ۳، ص: ۹۰۶ - ۸۹۱
تاریخ دریافت: ۹۸ / ۱۰ / ۰۴
تاریخ پذیرش: ۹۹ / ۰۲ / ۲۸

طراحی مدل مبتنی بر تحلیل راهبردی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی اقشار خاص (مورد مطالعه: جامعه جانبازان، معلولان، ناشنوایان و نابینایان)

علی فهیمی نژاد*^۱ - سیدعسگر حسینیان مهاجر^۲ - باقر مرسل^۳ - مصطفی طیبی ثانی^۴
۱. استادیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود، شاهرود، ایران ۲. دانشجوی
دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهرود، ایران ۳. استادیار گروه
تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود، شاهرود، ایران ۴. استادیار گروه تربیت بدنی و
علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود، شاهرود، ایران

چکیده

این تحقیق با هدف طراحی مدل مبتنی بر تحلیل راهبردی عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی جانبازان، معلولان، ناشنوایان و نابینایان (ج. م. ن. ن) کشور انجام گرفت. جامعه آماری ۳۳۰ نفر از افراد صاحب‌نظر در حوزه ورزش معلولان بود و براساس کفایت نمونه تحلیل عاملی ۲۲۰ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته بود و روایی صوری و محتوایی ابزار پژوهش، توسط استادان مدیریت ورزشی (۶ نفر) و مدیران (۷ نفر) بررسی و تأیید شد. سپس به منظور غربال و تعیین اعتبار بخش‌های مختلف پژوهش از تکنیک مطالعه دلفی متشکل از صاحب‌نظران و خبرگان برحسب نمونه در دسترس استفاده شد (۸ نفر). آزمون تحلیل عاملی تأییدی نیز برای تأیید روایی سازه استفاده شد. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۰ ارزیابی و تأیید شد. از آزمون بارلت نیز برای کفایت نمونه و تحلیل عاملی اکتشافی برای تعیین مؤلفه‌های پنهان، در ابزار کمی بهره گرفته شد. روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل آمار توصیفی، تی تک‌نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و مدل معادله ساختاری است. براساس یافته‌ها، چهار عامل فردی و خانوادگی، ورزشی، مدیریتی و محیطی، عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی معلولان هستند. مدل پژوهش در آزمون مدل معادله ساختاری برازشی مطلوب داشت، بنابراین، مدل توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان ایران تأیید شد. از این‌رو می‌توان گفت عوامل فردی و خانوادگی دیدگاه و نگرش‌های اقشار خاص را تعیین می‌کنند و چنانچه عوامل محیطی به لحاظ ساختاری و فرهنگی، قابلیت توسعه میزان مشارکت ورزشی برای افراد معلول را داشته باشد، کشف و بروز استعدادها و بیشتری نیز اتفاق خواهد افتاد.

واژه‌های کلیدی

اقشار خاص، توسعه، مشارکت ورزشی، ورزش همگانی.

مقدمه

امروزه در کشورهای پیشرفته، افراد معلول در سطح وسیعی در فعالیتهای اجتماعی و مسابقات شرکت دارند و هویت خود را به جامعه شناسانده‌اند. ورزش ابزار و بستری مناسب برای احیای اقشار ویژه مانند جانبازان، معلولان، نابینایان و ناشنوایان در جامعه است، زیرا کارکردهای متنوعی مانند سلامتی و تندرستی، ترمیم و درمان جسمی، نشاط و شادی، تناسب‌اندام و زیبایی و در نهایت مشارکت اجتماعی دارد (۱). در همین زمینه ضرورت دارد که سازمان‌های متولی ورزش ج. م. ن. و فدراسیون مربوط با مشخص کردن مزیت‌های نسبی در زمینه تربیت بدنی و ورزش، اقدامات هدفمند و متناسب با ویژگی‌های محیطی خود را سامان‌دهی کنند. همچنین توسعه ورزش ج. م. ن. در این امکان را ایجاد می‌کند تا در صورت ایجاد پیوندهای پسین و پیشین نیرومند در سازوکارهای خود، بر رشد خدمات رفاهی و فراغتی به این قشر تأثیرگذار باشد، زیرا بخش ورزش، از دستاوردهای سایر بخش‌ها به‌عنوان نهاد واسطه‌ای استفاده می‌کند و از طریق رشد این بخش به رشد بخش‌های دیگر کمک می‌کند (۲). بنابراین توجه به حوزه‌های مشترک ورزش ج. م. ن. با سایر زمینه‌های ورزش یک الزام است و چشم‌پوشی از آن سبب از دست رفتن فرصت‌ها و امتیازهای مشمول ورزش خواهد شد. پیامدهای توسعه ورزش و تربیت بدنی ج. م. ن. علاوه بر دستاوردهای آشکار فرهنگی، اجتماعی برای این قشر، می‌تواند در بسیاری از زوایای پنهان خدمات به آنان راهگشا باشد و زمینه‌های شکوفایی جامعه ج. م. ن. را فراهم سازد. ورزش موجب افزایش سلامت و نشاط اجتماعی، بهره‌وری منابع و سرمایه‌های انسانی، بهره‌وری و ورزش قهرمانی و حرفه‌ای و نیز زبانزد شدن نام‌های فردی، سازمانی و ملی تیم پیروز می‌شود (۳).

امروزه اهمیت ورزش و نقش بسزای آن در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی انسان و همچنین پرورش روح، جسم و سلامت تک‌تک افراد جامعه به‌خصوص برای عموم جانبازان، معلولان، نابینایان و ناشنوایان از اولویت و اهمیت خاصی برخوردار است، به‌طوری‌که از آن به‌عنوان ابزار توانبخشی نام می‌برند، که علاوه بر تأثیرات مذکور، موجب جلوگیری از پیشرفت معلولیت و نیز بهبودی و شادابی روحیه در بیماران روحی روانی که دچار افسردگی و اضطراب هستند، می‌شود. با این حال، تا یک قرن پیش تفکر عمومی چنین بود که افراد معلول جایی در صحنه‌های ورزشی ندارند و فقط می‌توانند تماشاچی صحنه‌های ورزشی باشند. اما امروزه با پیشرفت‌های چشمگیر در ورزش معلولان به‌ویژه افراد دارای ضایعه نخاعی، نقش بارز خود را روزه‌روز در زندگی این‌گونه افراد بیشتر نشان می‌دهد، به‌طوری‌که ورزش به‌عنوان جزء لاینفک از زندگی افراد نخاعی، بخش عمده‌ای از فعالیتهای مراکز ضایعات نخاعی در سراسر دنیا را به

خود اختصاص داده که در بعضی مراکز مثل استوک مندویل در انگلستان امکانات بسیار متنوع را برای این منظور فراهم کرده‌اند (۱). هم‌اکنون ۱۰۰ سال از شروع رسمی ورزش‌های معلولان می‌گذرد. در قرون ۱۸ و ۱۹ میلادی تأثیر ورزش در سلامت معلولان کاملاً شناخته شد. ورزش‌درمانی قدم اول برای ابداع ورزش‌های معلولان بود که سپس به مسابقات و رقابت‌های ورزشی ختم شد (۴). توسعه و پیشرفت واقعی کشورها دارای شاخص‌های مختلفی است که یکی از مهم‌ترین آنها ورزش است (۵). اهمیت تربیت بدنی و ورزش روزبه‌روز در حال افزایش است. ارتباط ورزش با پدیده‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حاکی از اهمیت این پدیده و نقش آن در برنامه‌های توسعه ملی کشورهاست و در یک نگاه کلی، توسعه و پیشرفت ورزش در هر کشور، با اقتدار و قدرت آن کشور ارتباط نزدیکی دارد (۶). این موضوع سبب شده است که سرمایه‌گذاری‌های هنگفتی برای توسعه ورزش در بیشتر کشورها انجام گیرد (۷).

راهبرد هر سازمان ورزشی مانند کمیته ملی پارالمپیک و فدراسیون ورزش ج. م. ن. متأثر از فرایند تعامل آن با محیط بیرونی است، بنابراین پیش‌بینی وضعیت آینده، نقشی اساسی در فرایند موفقیت سازمان‌ها دارد. در این میان شناخت عوامل محیطی و همچنین شناسایی عوامل درونی بسیار مهم است (۸). تفسیر محیط داخلی و خارجی ورزش ج. م. ن. ن، فرایندی است که موجب سازگاری بخش اجرا با راهبردها شده و امکان ثبات حرکت مجریان و مدیران ورزشی این حوزه به‌منظور دستیابی به اهداف راهبردی ورزش را فراهم می‌آورد (۹). به‌طور حتم در این مسیر، سازمان‌های دولتی و سازوکارهای به‌کارگرفته‌شده توسط آنها در دستیابی به ثبات موردنظر نقش اصلی و اساسی دارد. از این‌رو، گام نهادن در فرایند توسعه ورزش ج. م. ن. ن مستلزم دوری مدیران از سختگیری سازمانی و انعطاف‌پذیری در برابر واقعیات پیش روی ورزش ج. م. ن. ن است و این مهم می‌بایست در قالب قوانین ملموس و به دست مدیرانی توانمند به انجام برسد (۳).

کلیت ورزش ج. م. ن. ن و زیربخش‌های تشکیل‌دهنده آن، به‌منظور گسترش خدمات به این اقشار خاص و دستیابی به هر هدفی در راستای توسعه متوازن ورزش، نقاط قوت و ضعف‌های مختلفی دارد. در چنین شرایطی امر برنامه‌ریزی، مستلزم شناخت ویژگی‌ها و عوامل محیط درونی و بیرونی است (۱۰). در همین زمینه، شناخت قوت‌ها، توانایی تفسیر محیط و تعیین راهبردهای توسعه ورزش ج. م. ن. ن موجب می‌شود تا این حوزه از ورزش در مواجهه با رویدادهای محیطی دچار استحاله نشود و متناسب با تحولات و پیچیدگی‌ها به تطابق برسد. از این‌رو، مبحث برنامه‌ریزی برای توسعه ورزش جانبازان و معلولان دارای پیچیدگی و گستردگی بالایی است، زیرا توسعه ورزش جریانی است که در خود، تجدید و دگرگونی کل

نظام را به همراه دارد، علاوه بر این، بهبود و رشد کمی و کیفی در سازه‌ها، فرایندها و رفتارها را در بردارد (۱۱). در همین خصوص توسعه ورزش ج. م. ن. ن. مشتمل بر ساختارها، سیستم‌ها، بسترها و فرایندهایی است که به مشارکت افراد جانباز و معلول در رویدادهای ورزشی، رشد و بهبود تولید و خدمات صنعت ورزش، پویایی و نشاط فرهنگی و اجتماعی محیط‌های ورزشی، ارتقای سلامت و تندرستی عمومی و دستیابی به جایگاه مناسب در عرصه رقابت‌های ورزشی بین‌المللی در حوزه جانبازان و معلولان منجر می‌شود (۱۱). در مبنای نظری توسعه ورزش، دو رویکرد پایین به بالا و بالا به پایین وجود دارد. در رویکرد پایین به بالا، فرض می‌شود که توسعه ورزش باید از پایین‌ترین سطوح ورزش در هرم توسعه ورزش آغاز شود و از آموزش به مشارکت همگانی و سپس به ورزش رقابتی و قهرمانی جریان و ارتقا پیدا کند. اما رویکرد بالا به پایین، در ابتدا هدف کسب قهرمانی ورزشی و سپس استفاده از آن، به منظور جلب مشارکت مردم و رشد اقتصادی در آن است (۳).

با وجود اثبات نقش مهم ورزش در این قشر، هنوز ورزش (اقشار خاص) در ایران آن‌گونه به مثابه ضرورت و اقدام اساسی در توسعه اجتماعی انگاشته نمی‌شود. ورزش ج. م. ن. ن. در منظرهای مختلف مانند سرانه فضای ورزشی، مشارکت ورزشی، سهم ورزش در فراغت، شاخص‌های سلامت و نشاط اجتماعی، حضور در مسابقات کشوری و جهانی، تولیدات و خدمات ورزشی مناسب و کسب کرسی‌ها و پست‌های سازمانی ملی و بین‌المللی از وضعیت شایسته‌ای برخوردار نیست (۱۲). از این رو، در ایران ورزش اقشار خاص نیازمند تدوین برنامه جامعی با کارایی اجرایی بالا به منظور کاهش شکاف توسعه و بهبود وضعیت فعلی است.

بخش ورزش اقشار خاص با چالش‌های اساسی از جمله بی‌جهت بودن روند توسعه و بی‌ارتباط بودن آن با ویژگی‌های ذاتی این حوزه از ورزش روبه‌روست. از سوی دیگر، وابستگی بسیاری از ابعاد ورزش جانبازان و معلولان به سایر بخش‌های همکار موجب ضعف پیوندهای پسین این بخش شده که کمترین تأثیر آن ضعیف ماندن بخش رویدادهای ورزشی و عدم رشد مشارکت ورزشی اقشار خاص است. بنابراین، بخش ورزش اقشار خاص (ج. م. ن. ن.) به لحاظ تأمین منابع توسعه اولیه، بیشتر برون‌گرا و به لحاظ عرضه دستاوردها و رویدادها، بیشتر درون‌گراست (۱۳). بنابراین، این یک مسئله و ضرورت اساسی جهت بازنگری در رویکردها و برنامه‌های توسعه در حوزه ورزش جانبازان و معلولان است.

در همین زمینه تحقیقاتی نیز انجام گرفته است. سواری و همکاران (۲۰۱۵) معتقدند مهم‌ترین راهبردهای لازم برای توسعه و پیشرفت ورزش همگانی خوزستان عبارت‌اند از: تدوین برنامه راهبردی برای

توسعه ورزش همگانی، توسعه و ترویج فرهنگ ورزش از طریق رسانه‌ها (۱۴). اسلامی و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که بین وضعیت اقتصادی اجتماعی با انگیزه مشارکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (۱۵). آقاجانی (۲۰۱۳) نشان داد برای گرایش معلولان به ورزش، باید عنایت به مشکلات حرکتی این قشر، اجرای دقیق و منظم مسابقات داخلی و شرکت در تورنمنت‌های خارجی توسط فدراسیون مربوط به‌منظور ایجاد انگیزه در دستور کار قرار گیرد (۱۶). عراقی و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که مقاصد معلولان در شهر بیرجند در سفرهای درون‌شهری، به‌زیستی ۲۷ درصد، بانک‌ها ۲۷ درصد و مراکز ورزشی فرهنگی ۱۸ درصد است (۱۷). سبحانی و همکاران (۲۰۱۵) در همین زمینه معتقدند عوامل سلامتی و تندرستی، لذت و نشاط و تعامل اجتماعی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در فعالیت‌های بدنی و مشارکت ورزشی‌اند (۱۸). شعبانی و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند بین چالش‌های مشارکت ورزشی در دو بعد درونی و بیرونی تفاوت معناداری وجود دارد (۱۹). منافی (۲۰۱۶) نشان داد محیط، مدیریت و ساختار اثر معناداری بر مشارکت ورزشی دارد (۲۰). آرمندنیا (۲۰۱۷) در خصوص ورزش معلولان گزارش کرد روابط علت و معلولی بین منظرها و اهداف راهبردی وجود دارد که با به‌کارگیری آن می‌توان علاوه بر پیوند دادن فاصله تدوین و اجرای راهبرد، مسیر تحقق اهداف آرمانی را هموار کرد و با هدفمند کردن برنامه‌ها، موجب اجرای بهتر آنها شد (۱). جوادی‌پور و همکاران (۲۰۱۸) زمینه‌های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران را به‌ترتیب اولویت شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیطی و عوامل اقتصادی دانستند (۲۱). لیو^۱ و همکاران (۲۰۱۹) معتقدند افزایش فعالیت بدنی افراد دارای ناتوانی در ۶ تا ۱۵ سالگی در گرو دانش فعالیت بدنی علمی، پروژه‌های ورزشی مناسب، امکانات کافی و راهنمایی‌های توانبخشی حرفه‌ای است. چوی^۲ و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند در ورزش افراد معلول نکات مثبت و منفی فراوانی وجود دارد. نگاه بد جامعه به معلولیت، مدیریت افراد ضعیف در بخش معلولان از جمله مشکلات موجود در این زمینه است. میترا^۳ و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیدند که هزینه‌های معلولان با توجه به شدت معلولیت، چرخه زندگی و ترکیب خانواده متفاوت است. همچنین دوین^۴ (۲۰۱۳) دریافت مهم‌ترین عامل عدم مشارکت از نظر پاسخ‌دهندگان، نامتناسب بودن فعالیت‌ها و

-
1. Liu
  2. Choi
  3. Mitra
  4. Devin

برنامه‌های ارائه‌شده با نیازهایی مانند بهداشت فردی، سازگاری امکانات و علائق است. مانع دوم مشارکت، خرده‌مقیاس فرهنگی کیفیت زندگی عنوان شد.

با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی راهبردی در توسعه ورزش، ضرورت توجه به این مهم در ورزش جانبازان و معلولان نیز بیش از پیش بر مسئولان این حوزه لازم است و بی‌شک از مهم‌ترین دلایل عقب‌افتادگی عرصه ورزش در اقشار خاص، کم‌توجهی مسئولان به این مقوله مهم است. هرچند در سال‌های اخیر گام‌هایی در این زمینه برداشته شده است که بی‌شک کافی نیست و باید بیشتر به این مهم توجه شود. بنابراین، ارائه راهکارهای مناسب و تدوین برنامه راهبردی برای ورزش جانبازان و معلولان کشور ضروری است تا با تحقق آن و توسعه این حوزه، به جایگاه مناسب خود نزدیک‌تر شود. به‌نظر می‌رسد فراهم آوردن شرایط مطلوب برای تهیه و تدوین برنامه راهبردی توسعه ورزش جانبازان و معلولان، گامی عمده و آغازین برای سامان بخشیدن به تلاش‌های گسترده و گوناگون در عرصه‌های ورزش برای اقشار خاص و ویژه است. با توجه به پیشرفت و توسعه جامعه و اقبال عمومی مردم به ورزش از یک سو و اهمیت ورزش جانبازان و معلولان از طرف دیگر، و نیز وجود ظرفیت‌های مناسب و بالا در کشور، التزام به شناخت دقیق و صحیح وضع موجود و ارائه راهبردهای اصولی و علمی به‌منظور توسعه مشارکت ورزشی اقشار خاص احساس می‌شود که به‌عنوان یک ضرورت به‌منظور مدل راهبردی برای ورزش جانبازان و معلولان نیز به‌حساب می‌آید. از این‌رو هدف پژوهش حاضر بر ارائه مدل راهبردی توسعه مشارکت ورزشی اقشار خاص (ج. م. ن. ن) متمرکز شده است.

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کمی، و روش تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی بود. از منظر ماهیت نیز این تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی است. به‌عنوان جامعه آماری افراد صاحب‌نظر و آگاه در حوزه ورزش معلولان بررسی شدند که تعداد آنها ۳۳۰ نفر بوده و براساس کفایت نمونه تحلیل عاملی بر اساس سؤالات پرسشنامه کمی ۲۲۰ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه و پرسشنامه بود که براساس مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه‌های اکتشافی، پرسشنامه پژوهش به‌صورت بازنویسی از مطالعات قبلی و شامل متغیرهای مربوط به عوامل تعیین‌کننده در طیف لیکرت ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ سؤال و ۴ مؤلفه عوامل فردی و خانوادگی، عوامل ورزشی، عوامل محیطی و عوامل مدیریتی است. به‌منظور روایی ابزار پژوهش ابتدا از مدیران کارشناس در حوزه ورزش جانبازان و معلولان (۷ نفر) و استادان مدیریت

ورزشی (۶ نفر) بررسی و تأیید شد. سپس به منظور غربال و تعیین اعتبار بخش‌های مختلف پژوهش از تکنیک مطالعه دلفی متشکل از صاحب‌نظران و خبرگان برحسب نمونه در دسترس استفاده شد (۸ نفر): دو مدیر، دو مربی، دو استاد، دو کارشناس). به منظور ارزیابی محتوایی و صوری نظرخواهی شد. همچنین آزمون تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول برای تأیید روایی سازه استفاده شد و با توجه به ضریب بیش از ۰/۴ در تمامی گویه‌ها، تمامی گویه‌ها تأیید شد. سپس پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ در مرحله مقدماتی (مطالعه راهنما) و پایانی ارزیابی با ضرایب به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۹۰ ارزیابی و تأیید شد. از آزمون بارتلت نیز برای کفایت نمونه و تحلیل عاملی اکتشافی برای تعیین مؤلفه‌های پنهان، در ابزار کمی بهره گرفته شد. روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل آزمون‌های آمار توصیفی و توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در تحقیق و توصیف متغیرهای تحقیق بود و سپس با استفاده از آزمون‌های آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف اسمیرنوف، تی تک‌نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و مدل معادلات ساختاری داده‌های تحقیق تجزیه و تحلیل شدند. به منظور تحلیل داده‌های تحقیق از نرم‌افزارهای آماری پی اس اس ۲۵ و آموس ۲۴ استفاده شد.

یافته‌ها

ابتدا برای بررسی کفایت نمونه و قابل اعتبار بودن نتایج تحلیل عاملی از ضریب کیسر میر و آزمون بارتلت استفاده شد. نتایج نشان داد ضریب کیسر میر برابر با ۰/۹۷۱ است. این ضریب در صورتی که بالاتر از ۰/۶ باشد، قابل استناد است و با توجه به نتایج آزمون بارتلت و معناداری این آزمون در سطح خطای آلفا (۰/۰۵) می‌توان گفت ابزار دارای اعتبار درونی بوده و استناد به نتایج تحلیل عاملی امکان‌پذیر است.

جدول ۱. نتایج آزمون بارتلت و آماره کیسر میر

۰/۹۷۱	آماره کیسر میر
۸۳۱۶/۴۳۰	آماره کای دو
۰/۰۰۱	سطح معناداری

با توجه به جدول ۲ مشاهده می‌شود که بارهای عاملی در تمامی سؤالات ابزار تحقیق بالاتر از ۰/۶ است و از این رو تمامی سؤالات تحقیق برای آزمون تحلیل عاملی اکتشافی دارای اعتبار لازم هستند.

جدول ۲. بارهای عاملی سؤالات ابزار تحقیق

بار عاملی	ضریب ابتدایی (Initial)	سؤال
۰/۹۱۱	۱/۰۰۰	۱
۰/۶۴۴	۱/۰۰۰	۲
۰/۶۹۵	۱/۰۰۰	۳
۰/۶۲۵	۱/۰۰۰	۴
۰/۷۱۲	۱/۰۰۰	۵
۰/۷۲۹	۱/۰۰۰	۶
۰/۷۵۶	۱/۰۰۰	۷
۰/۷۶۸	۱/۰۰۰	۸
۰/۶۶۴	۱/۰۰۰	۹
۰/۶۲۴	۱/۰۰۰	۱۰
۰/۷۵۰	۱/۰۰۰	۱۱
۰/۷۵۷	۱/۰۰۰	۱۲
۰/۷۱۶	۱/۰۰۰	۱۳
۰/۶۹۷	۱/۰۰۰	۱۴
۰/۷۸۴	۱/۰۰۰	۱۵
۰/۷۵۸	۱/۰۰۰	۱۶
۰/۷۵۳	۱/۰۰۰	۱۷
۰/۶۸۰	۱/۰۰۰	۱۸
۰/۸۱۴	۱/۰۰۰	۱۹
۰/۷۶۸	۱/۰۰۰	۲۰
۰/۷۴۱	۱/۰۰۰	۲۱
۰/۷۰۸	۱/۰۰۰	۲۲
۰/۸۰۲	۱/۰۰۰	۲۳
۰/۸۳۸	۱/۰۰۰	۲۴
۰/۸۰۲	۱/۰۰۰	۲۵
۰/۷۵۲	۱/۰۰۰	۲۶
۰/۷۸۴	۱/۰۰۰	۲۷
۰/۷۳۶	۱/۰۰۰	۲۸
۰/۷۰۰	۱/۰۰۰	۲۹
۰/۷۵۸	۱/۰۰۰	۳۰

جدول ۳. ماتریس عوامل اصلی تحلیل عاملی پس از چرخش

	۴	۳	۲	۱	
۱	۰/۰۲۲	۰/۴۷۸	۰/۴۹۶	۰/۷۲۴	
۲	۰/۷۰۲	۰/۰۲۹	-۰/۰۶۶	۰/۰۰۹	
۳	۰/۰۰۹	۰/۸۶۳	-۰/۱۲۰	-۰/۴۸۹	
۴	-۰/۴۹۳	-۰/۰۷۱	۰/۵۸۲	-۰/۳۳۳	

بنابراین مشخص شد که چهار عامل از چرخش تحلیل عاملی، استخراج شده و گویه‌های تحقیق از چهار عامل تشکیل شده است که با توجه به گویه‌های تحقیق و عوامل مشابه این عوامل عبارت‌اند از:

- عوامل فردی و خانوادگی
- عوامل ورزشی
- عوامل مدیریتی
- عوامل محیطی

جدول ۴. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان

معناداری	کران پایین	کران بالا	انحراف از میانگین	درجه آزادی	آماره t	آماره	عوامل
۰/۰۰۱	۱/۱۶	۱/۳۱	۱/۲۴	۲۱۹	۳۹/۶۴۷		عوامل فردی و خانوادگی
۰/۰۰۱	۱/۱۷	۱/۲۹	۱/۲۳	۲۱۹	۳۸/۷۸۷		عوامل ورزشی
۰/۰۰۱	۱/۱۱	۱/۲۷	۱/۹۲	۲۱۹	۳۹/۵۸۲		عوامل مدیریتی
۰/۰۰۱	۱/۱۱	۱/۲۶	۱/۹۱	۲۱۹	۳۲/۶۷۴		عوامل محیطی
۰/۰۰۱	۱/۲۲	۱/۳۶	۱/۲۹	۲۱۹	۳۶/۵۵۰		مجموع

با توجه به جدول ۴ و نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای مشاهده می‌شود که میزان اهمیت تمامی مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان نسبت به حد متوسط معنادار است و اهمیت بسیاری دارند. براساس مدل خروجی تحقیق با استفاده از نرم‌افزار آموس و داده‌های حاصل از مرحله کمی، برازش مدل مفهومی پژوهش ارزیابی شد.

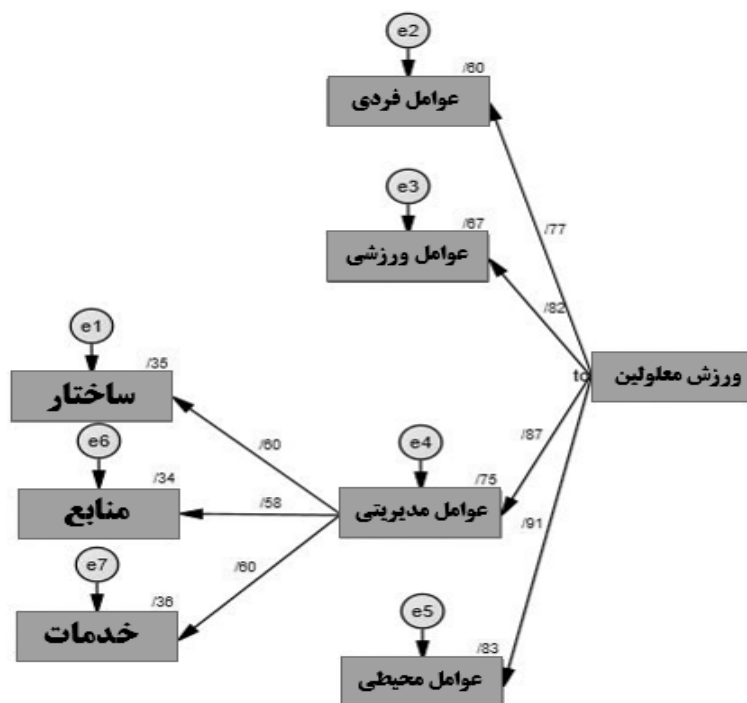
جدول ۵. همبستگی مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان

عوامل فردی و خانوادگی	عوامل ورزشی	عوامل مدیریت	عوامل محیطی
*	*	*	*
۰/۸۹۶	۰/۸۸۴	۰/۹۰۱	۰/۹۱۰
عوامل فردی و خانوادگی	عوامل ورزشی	عوامل مدیریتی	عوامل محیطی

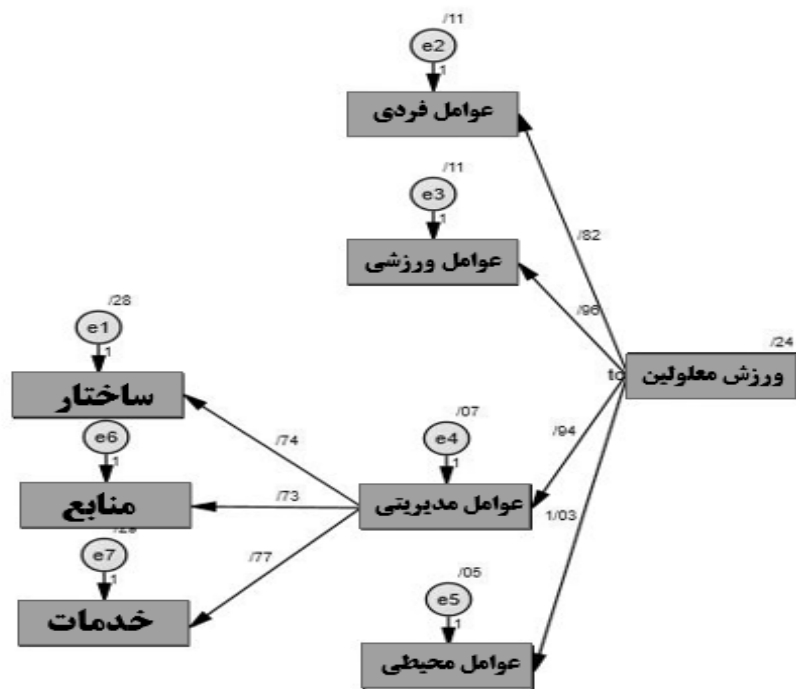
با توجه به نتایج جدول ۵ مشاهده می‌شود تمامی مؤلفه‌های تحقیق با یکدیگر دارای همبستگی مثبت و معنادارند و همبستگی در سطح بالایی است.

مدل خروجی پژوهش

مدل خروجی پژوهش در شکل‌های ۱ و ۲ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل خروجی نرم‌افزار آموس در حالت معناداری

شکل ۲. مدل خروجی نرم‌افزار آموس در حالت استاندارد برای عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان ایران

RFI	NNFI	PMR	RMSEA	NFI	AGFI	CFI	GFI	X ² /df
۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۰۱	۰/۳۳	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۹	۲/۴۱

شاخص‌های مطلوبیت در جدول ۶ نشان می‌دهد که مدل پژوهش در آزمون معادلات ساختاری دارای برازش است و مدل توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان ایران معنادار است. بر این اساس X²/df شاخص کای‌دو نسبی است که میزان مطلوب آن > ۳ است که میزان آن ۲/۴۱ و قابل قبول است. GFI شاخص برازندگی است که بالاتر از ۰/۹۰ سطح مطلوب آن است. شاخص‌های CFI، AGFI و NFI نیز به ترتیب شاخص برازش تطبیقی، برازندگی تعدیل‌یافته و ریشه مجذور مانده‌هاست که سطح مطلوب آن بالاتر از ۰/۹۰ بوده و در این تحقیق قابل قبول است. NNFI نیز شاخص برازش هنجار شده است که بالاتر

از ۰/۹۰ مطلوب است و در این تحقیق در سطح مطلوب قرار دارد. RMSEA نیز بیش از ۰/۳ مطلوب و PMR نیز ریشه مجذور مانده‌هاست که نزدیک به صفر قابل قبول است و در این مدل نیز قابل قبول است و RFI نیز بالاتر از ۰/۹ مطلوب بوده که در این تحقیق ۰/۹۵ و مطلوب است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان داد مهم‌ترین عامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی عوامل فردی و خانوادگی است. عوامل فردی و خانوادگی به‌عنوان نزدیک‌ترین عامل به فرد، می‌تواند بیشترین تأثیرگذاری را بر فرد معلول داشته باشد. فرد معلول باید در درجه اول در درون خود روحیه مناسبی ایجاد کند و با مشکلات روحی ناشی از معلولیت کنار بیاید تا بتواند برای سلامت جسم و روح خود تلاش مؤثری انجام دهد. به‌عبارت دیگر، افرادی که با معلولیت کنار می‌آیند، اغلب روحیه‌ای بهتر و سبک زندگی شادتر و پربارتری دارند. همچنین حمایت‌ها و تشویق‌های خانواده و همراهی آنها با افراد معلول می‌تواند در افزایش مراقبت‌های آنها از خود و دریافت مراقب از خانواده مؤثر واقع شود و مشارکت ورزشی آنان را افزایش دهد، زیرا چنانچه خانواده فرد معلول او را در فعالیتهای ورزشی حمایت کرده و در مواردی نیز همراهی کنند، او انگیزه بسیار زیادی برای انجام فعالیتهای ورزشی خواهد داشت و مشارکت بسیار بیشتری را در ورزش از خود نشان خواهد داد. از این‌رو با توجه به مطالب مذکور پیشنهاد می‌شود تا با فرهنگ‌سازی، نگرش افراد معلول و خانواده‌های آنها را ارتقا داد تا به مشارکت در ورزش و حمایت از فرد معلول برای مشارکت در ورزش تغییر دیدگاه دهند. در تحقیقات چوی و همکاران (۲۰۱۸)، اسلامی و همکاران (۲۰۱۳) و سبحانی و همکاران (۲۰۱۵) نیز بر اهمیت نقش خانواده بر توسعه ورزش همگانی تأکید شده است. عامل دیگری که در این زمینه دارای تأثیر معناداری بوده، عامل مدیریتی است. اگرچه انگیزه‌های درونی بسیار مهم‌اند و افراد خاص اگر بخواهند به انجام فعالیتهای ورزشی بپردازند، در هر شرایطی اقدام به این فعالیت‌ها می‌کنند، اما لازم است تا اقدامات مدیریتی و اجرایی مناسبی برای افزایش میزان مشارکت ورزشی آنها صورت گیرد. فعالیتهای مدیریتی در توسعه فرهنگ‌سازی نیز می‌تواند تأثیرات چشمگیری داشته و مدیریت مؤثر در تمامی ابعاد ساختاری، قانونی و اجتماعی اثرگذار باشد. سیاست‌گذاری‌های قانونی بین‌المللی، اجبارها و الزامات ارگونومیکی خاصی را برای اقشار خاص تعیین کرده است و مدیران در ساخت بیشتر اماکن ورزشی تنها بخشی از آنها را لحاظ کرده‌اند؛ بنابراین، لازم است تا تمامی اماکن ورزشی برای افراد معلول مناسب‌سازی شود تا این افراد بتوانند به‌راحتی از اماکن ورزشی استفاده کنند. همچنین

افزایش سرمایه و منابع مالی در توسعه تجهیزات مربوط به معلولان می‌تواند اثر انکارناپذیری داشته باشد که براساس یافته‌های تحقیق نیز بسیار حائز اهمیت است. منابع مالی با توسعه ارتباطات مدیران و افزایش توجه مسئولان رده بالای کشور می‌تواند توسعه یابد و زمینه توسعه هرچه بیشتر مشارکت ورزشی جانبازان و معلولان را فراهم سازد. از طرفی، برنامه‌ریزی و انجام هماهنگی‌های مربوط نیز از جمله وظایف مدیران است تا بدین‌وسیله خلأهای موجود در برنامه‌های ورزش اقشار خاص را با هماهنگی و برنامه‌ریزی‌های مناسب درون، برون و بین‌سازمانی مرتفع سازند و یکپارچگی عملکردی را در حوزه ورزش جانبازان و معلولان فراهم کنند. تأثیرگذاری عوامل مدیریتی بر توسعه ورزش همگانی در تحقیقات متعددی از جمله لیو و همکاران (۲۰۱۹)، ساکستون (۲۰۱۹)، پارک و همکاران (۲۰۱۶)، آرمندنیا (۲۰۱۷)، منافی (۲۰۱۶)، شعبانی و همکاران (۲۰۱۵) و آقاجانی (۲۰۱۳) نیز تأیید شده است.

عوامل مربوط به ورزش بُعد اثرگذاری دیگری در عرصه توسعه ورزش معلولان است. ورزش به‌خودی‌خود پدیده‌ای جذاب و لذت‌بخش است که بودن به‌عنوان بخشی از آن به‌صورت ورزشکار، مربی، مدیر و هوادار جذابیت‌های خاص خود را دارد. همچنین توسعه مفاهیمی مانند اجتماعی شدن از طریق ورزش، اخلاق ورزشی و روح پهلوانی از جمله عواملی است که با فرهنگ دینی و ملی ما قرابت عمیقی دارد و به‌ویژه می‌تواند در جذب جانبازان دفاع مقدس به ورزش و مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت ورزشی مؤثر باشد. ماهیت توأم با سلامتی و نشاط ورزش و اثر انکارناپذیر آن در جلوگیری از بروز سایر بیماری‌های شایع در جانبازان و معلولان نیز یکی از انگیزه‌های بسیار مهم برای توسعه مشارکت ورزشی افراد جانباز و معلول و ناشی از روح سالم و ماهیت ورزش است. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات دوین (۲۰۱۳)، عراقی و همکاران (۱۳۹۲) و اسلامی و همکاران (۱۳۹۲) نیز همسوست.

عامل محیطی نیز عامل دیگری است که بر توسعه ورزش همگانی اقشار خاص کشور تأثیرگذار است، ولی این اثرگذاری کمتر از سایر عوامل بود. محیط زندگی افراد جانباز و معلول می‌تواند در ابعاد مختلفی بر مشارکت ورزشی آنان اثرگذار باشد. در درجه اول می‌توان به سالم‌سازی و مناسب‌سازی محیط برای معلولان اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود محیط‌های شهری منطبق با نیازهای معلولان ساخته شده و فضاهای شهری برای حضور این افراد در تمامی فعالیت‌های اجتماعی از جمله ورزشی مناسب‌سازی شود. حضور پررنگ‌تر افراد معلول در فعالیت‌های ورزشی و مشاهده آن فعالیت‌ها توسط سایر افراد معلول در جامعه نیز به‌خودی‌خود عاملی محیطی اثرگذاری بر توسعه مشارکت ورزشی سایر اقشار خاص خواهد بود. همچنین وجود امکانات مناسب محیطی به‌صورت عمومی و قابل استفاده همگان که برای معلولان نیز

مناسب‌سازی شده باشد، می‌تواند انگیزه معلولان را در استفاده از این فضاها افزایش دهد و حضور قوی‌تری از آنها را زمینه‌ساز شود. از طرفی، رفتار مردم با قشر معلول جامعه نیز بسیار حائز اهمیت است. جامعه‌ای دارای افراد متمدن و آشنا با فرهنگ نحوه برخورد با معلولان می‌تواند امید و انگیزه بیشتری را به‌منظور حضور مستمر و فعال در فعالیت‌های ورزشی به آنها تزریق کند تا بدون خجالت و با فراغ بال به فعالیت بپردازند. در تحقیقات چوی و همکاران (۲۰۱۸)، میترا و همکاران (۲۰۱۸) و عراقی و همکاران (۲۰۱۳) نیز تأثیر عوامل محیطی تأیید شد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، توسعه ورزش همگانی در بین افراد جانباز و معلول در گرو پرداختن به چهار عامل فردی و خانوادگی، مدیریتی، محیطی و ورزشی خواهد بود. عوامل فردی و خانوادگی دیدگاه و نگرش‌های اقشار خاص را تعیین می‌کند و تأثیر بسیاری بر توسعه ورزش در این افراد خواهد داشت. افرادی که دارای خانواده‌های حمایتگرند نیز با قدرت بیشتری به فعالیت‌های ورزشی خواهند پرداخت. همچنین چنانچه عوامل محیطی به لحاظ ساختاری و فرهنگی دارای قابلیت و پتانسیل توسعه مشارکت ورزشی اقشار خاص باشد، این افراد تمایل بیشتری به مشارکت در ورزش از خود نشان می‌دهند و در نتیجه افراد مستعد بیشتری در این قشر پرورش خواهند یافت. عوامل مرتبط با ورزش نیز دارای جاذبه‌های مخصوص به خود است که می‌تواند در جذب افراد خاص (جانباز و معلول) به ورزش مؤثر واقع شود. جاذبه‌های مربوط به سلامتی و تناسب‌اندام و همچنین جاذبه‌های اجتماعی در حوزه ورزش نیز می‌تواند مشارکت اقشار خاص را در ورزش در پی داشته باشد. عامل دیگر، عامل مدیریتی است که تأثیر بسزایی بر توسعه مشارکت ورزشی این افراد دارد؛ از این‌رو، اگر ساختار و منابع در اختیار مدیران درست مدیریت شود، می‌تواند اقدامات مناسبی را برای توسعه ورزش معلولان فراهم سازد. یافته‌های تحقیقات سواری و همکاران (۲۰۱۵) نیز برای توسعه مشارکت ورزشی بر عوامل محیطی، مدیریتی و رفتاری تأکید کرد. جوادی‌پور و همکاران (۱۳۹۷) نیز بر عوامل ساختاری، مدیریتی، محیطی و اقتصادی تأکید کردند که با این یافته‌ها همسوست. همچنین در تحقیقات ساکستون (۲۰۱۹) و پارک و همکاران (۲۰۱۶) نیز بر مؤلفه‌های مشابه تأکید شد که با یافته‌های تحقیق همسوست.

منابع و مأخذ

1. Armandnia M. Formulating the Strategic Management Process of Heroic Sport J. N. The Islamic Republic of Iran with a Balanced Score Card (BSC) approach [MSc]. Faculty of Sport Sciences: Kharazmi University, 2017. [InPersian]
2. Saffari M. Designing a model for the development of Iranian public sport [MSc]. Tarbiat Modarres University, Faculty of Literature and Humanities, 2012. [InPersian]
3. Ramazaninejad R, Hezbi K, Eidi H. Elite Sport Management. Northwest Publications, 2015. [InPersian].
4. Assad M. Bodybuilding and Sports Exercise. Taheran: Payam Noor University, 2015. [InPersian]
5. Isenberg N. The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: principles for cultivating entrepreneurship. Presentation at the Institute of International and European Affairs. Dublin Ireland: Available on line at <http://entrepreneurial-revolution.com/> (last accessed: 01/27/2012). 2012: 1-32.
6. Sugiyama T. The Built Environment and Physical Activity Behavior Change: New Directions for Research?. Res Exerc Epidemiology, 2006, 14(2): 118-124.
7. Mitra B, Sereny C, Synce J. In examining the costs of disabled people, 20 studies were conducted in 10 richest countries in the world. Chinese Journal of Rehabilitation Theory and Practice, 2017, 20(2):263-285.
8. Hangar J D, Villeen T. Foundations of Strategic Management. Third edition, Office of Cultural Research, 2007.
9. Khatibzadeh M. Designing a Regular Sports Participation Pattern [Thesis]. Physical Education and Sport Science Faculty, Tarbiat Modarres University. 2016. [InPersian].
10. David F R. Strategic management: Concepts and cases. Masachouset University, 2011.
11. Sotiriadou K. The Sport Development Processes in Australia [Thesis]. University of Technology. Sydney. 2006.
12. Jalali Farahani M. Principles, Basics and Purposes of Disability Sport. Second Edition, Tehran: Hatmi Publications. 2014. [InPersian].
13. Report of the Sixth Development Plan for Sport and Youth. Ministry of Sport Strategy Document, 2016. [InPersian].
14. Savari S, Mehdi Pour A, Ranjbar R. Describe the state of Khuzestan public sport and formulate its development strategies. Journal of Sport Management and Motor Behavior, 2015; 11(21): 92-83. [InPersian].
15. Islami A, Mahmoudi A, Khabiri M, Najafian Razavi S. The Role of Socioeconomic Status (SES) in Citizen Motivation for Public-Recreational Sports. Applied Research in Sport Management, 2013; 2(3): 89-94. [InPersian].
16. Aghajani N, Majidi N, Askari Kachusenko J. Investigating the Role of Iranian Sports Media in Promoting Sport in Society c. M. N. N. Journal of Communication Culture, 2013;3(10):249-227. [InPersian].

17. Araqi M, Hashemi Moghadam A, Keikhaei Hosseinpour M. Needs Assessment of Accessibility and Traffic Disability in Urban Structure Adaptation (Case Study: Birjand County). 13th International Conference on Traffic and Transportation Engineering, Tehran, Deputy of Transport and Traffic Organization; 2013. [InPersian].
18. Sobhani A, Andam R, Tarighi M. Investigating and Prioritizing the Effective Factors and Obstacles to Sport Disability Participation in Ahvaz. *Journal of Organizational Behavior Management Studies in Sport*, 2015; 2(6): 41-48. [InPersian].
19. Shabani A, Ghafouri F, Honary H. Studying the General Sports Policies and Strategies of the Comprehensive Sports Development System of Iran. *Studies of Sport Management*, 2015; 6(27):15-30. [InPersian].
20. Manafi F, Ramazaninejad R, Gohar Rostami H, Dastum S. An Analysis of the Development Process of Iranian Academic Sports in First to Fifth Macro Development Plans. *Sport Management & Development*, 2015, 6 (1): 67-86. [InPersian].
21. Javadipour M, Zareian H, Parsajoo A. Identifying the Areas of Social Participation in Iranian Public Sports: A Qualitative Study. *Journal of Education and Community Health*, 2018, 5(3): 24-46. [InPersian].
22. LIU H Z, YANG J, WU M LI X, Ming LIN K. Sports Participation Status and Sports Demand of Disabled Adolescents Aged Six to 15 Years in Henan. *Chinese Journal of Rehabilitation Theory and Practice*, 2019; 24(4):483-487
23. Choi I A, Haslett D, Smith B. Disabled athlete activism. *Disabled athlete activism [Thesis]*. University of Birmingham, 2018.
24. Mitra R M, Little B B. Physical Activity: the Present in the Context of the Past. *American Journal of Human Biology*, 2017; 20:1478-1495.
25. Park J A, Park M H, Shin JH, Li B, Rolfe D T, Yoo JY. Effect of sports participation on Internet addiction mediated by self-control: A case of Korean adolescents. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 2016; 37(3), 164–169.
26. Devine M. A. Group Member or Outsider: Perceptions of Undergraduates with Disabilities on Leisure Time Physical Activity. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 2013; 26(2): 119 – 133.

Developing a Model Based on Strategic Analysis of Factors Influencing the Development of Sport for All for Specific Strata (Case Study: Society of Veterans, Disabled, Deaf and Blind)

Ali Fahiminejad^{*1} - Seyed Asgar Hosseinyan Mohajer²- Bagher Morsal³-Mostafa Tayebi Sani⁴

1,3,4. Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Sciences, Islamic Azad University, Shahrood Branch, Shahrood, Iran

2.Ph.D Student in Sport Management, Department of Physical Education, Shahrood Branch, Islamic Azad University, Shahrood, Iran

(Received: 2019/12/25; Accepted: 2020/04/02)

Abstract

The aim of this study was to develop a model based on strategic analysis of factors affecting the development of sport participation of veterans, disabled, deaf and blind in Iran. The statistical population consisted of 330 experts in the disabled sport and 220 subjects were selected based on the adequacy of factor analysis sample. A researcher-made questionnaire was used to collect data, and the face and content validity were evaluated and approved by sport management professors (n = 6) and managers (n = 7). Then, Delphi technique consisting of experts based on convenience sampling method (8 subjects) was used to screen and validate different parts of the research. Confirmatory factor analysis test was also used to confirm the construct validity. The reliability of the questionnaire was assessed and confirmed by Cronbach's alpha (0.90). Bartlett test was used for sample adequacy and exploratory factor analysis was applied to determine hidden components in the quantitative tool. Statistical methods of data analysis included descriptive statistics, one-sample t test, Pearson correlation coefficient and structural equation modeling. According to the findings, personal and family, sport, managerial and environmental factors were those influencing the development of sport for all for the disabled. The research model had a good fit in the structural equation modeling (SEM) test; therefore, the model of the development of sport for all for veterans and the disabled in Iran was approved. It can therefore be argued that personal and family factors determine the attitudes of specific strata; if environmental factors are structurally and culturally capable of developing sport participation for the disabled, more talent identification will occur.

Keywords

Development, specific strata, sport for all, sport participation.

---

* Corresponding Author: Email: afahimi77@gmail.com Tel: +989151705146